

Wolfgang Wagner in memoriam

Teksti: Robert Storm

Richard Wagnerin pojanpoika Wolfgang Wagner kuoli 21. maaliskuuta 90 vuoden ikäisenä. Hän johti Bayreuthin festivaaleja veljensä Wielandin kanssa 15 vuoden ajan ja tämän jälkeen yksin 42 vuotta vuoden ajan, selvästi pidempään kuin kukaan muu. Hänen kaudellaan festivaalien suosio nousi huippuunsa. Salit eivät enää pelkää useiden vuosien ajan. Kriitikoilleen hän totesikin tämän todistavan, että hänen tapansa johtaa festivaaleja oli ollut oikea.

Wolfgang Wagnerin isä oli Siegfried Wagner, joka kuoli hänen ollessaan 10-vuotias. Äiti Winifred Wagner sen sijaan eli vuoteen 1980 asti. Wolfgang oli perheen kolmas lapsi. Esikoinen Wieland oli syntynyt 1917 ja Friedelind 1918. Verena syntyi 1920.

Vaikka kuuluikin Adolf Hitlerin läheiseen tuttavapiiriin ja Hitler Jugendiin, Wolfgang Wagner ei koskaan liittynyt natsipuolueeseen. Hän taisteli jonkin aikaa toisessa maailmansodassa ja haavoittui Puolassa. Tämän jälkeen hän toimi erilaisissa tehtävissä Bayreuthin festivaaleilla ja Berliinin valtionoopperassa. Siellä hän teki ensimmäisen oopperaohjauksensa vuonna 1944. Kyseessä oli hänen isänsä Siegfried Wagnerin teos *Bruder Lustig*.

Toisen maailmansodan jälkeen kesti joitakin vuosia ennen kuin Bayreuthin festivaalit saatiin jälleen käynnistettyä. Nyt festivaalien johtajiksi nimettiin veljekset Wieland ja Wolfgang Wagner. Wieland Wagner toimi pääasiassa festivaalin taiteellisena johtajana, kun taas Wolfgang huolehti hallinnollisesta ja taloudellisesta puolesta. Hänkin alkoi silti myös ohjata festivaaleille oopperoita. Ensimmäinen näistä ohjauksista oli Lohengrin vuonna 1953. Se oli tyyliltään yhdistelmä hänen veljensä symbolistista tyyliä ja naturalismia. Tätä seurasivat *Lentävä hollantilainen* (1955), *Tristan ja Isolde* (1957) sekä *Ring* (1960). Vuonna 1954 hän ohjasi Braunschweigissa Mozartin *Don Giovannin*. Varhaisista *Bruder Lustigia* lukuun ottamatta tämä oli hänen ainoa oopperaohjauksensa, jonka säveltäjä ei ollut Richard Wagner.

Wieland Wagnerin kuoltua vuonna 1966, Wolfgang Wagner alkoi kutsua Bayreuthiin ulkopuolisia ohjaajia. Tätä monet pitävätkin hänen johtajakautensa merkittävimpana tekona. Ensimmäinen näistä ohjaajista, vuoden 1967 *Lentävän hollantilaisen* ohjannut August Everding, edusti perinteistä tyyliä. Myöhemmistä ohjaajista useimmat olivat kuitenkin huomattavasti radikaalimpia. Esimerkiksi Götz Friedrichin ohjaama *Tannhäuser* (1972) ja Patrice Chéreaun *Ring* (1976) saivat aikaan voimakkaita vastalauseita. Silti juuri nämä ohjaukset lasketaan nykyään Bayreuthin historian merkittävimpien joukkoon. Wolfgang Wagner jatkoi ajoittain myös omien ohjausten tekemistä. Ne olivat tyyliltään perinteisempiä kuin ulkopuolisten oh-

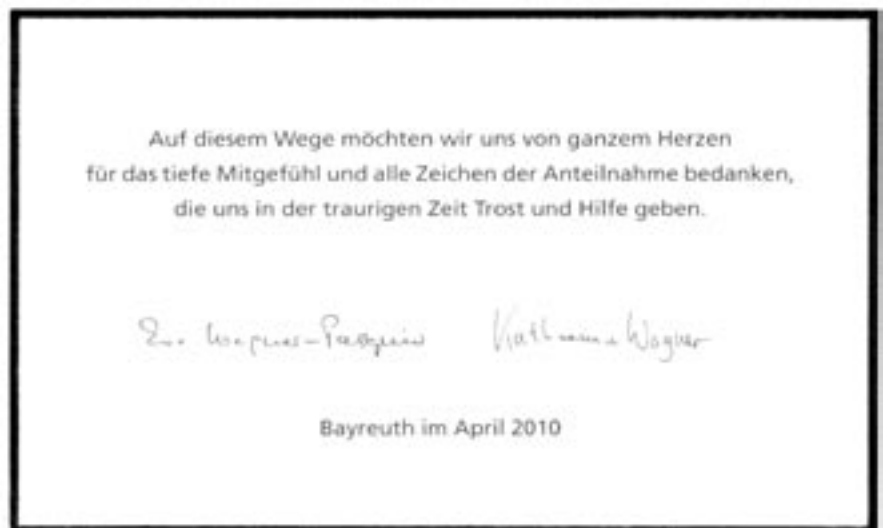
Kuva: Wilhelm Rauh

Wolfgang Wagner mestarilaulajiensa kanssa vuonna 1981: Siegfried Jerusalem (Stolzing), Bernd Weikl (Sachs), Graham Clark (David), Hermann Prey (Beckmesser), WW, Steffen Tiggele (ohjausassistentti), Mari Anne Häggander (Eva) ja Mark Elder (kapellimestari).

jaajien teokset – usein myös perinteisempiä kuin Wolfgangin omat 1950-luvun ohjaukset. Hänen toinen *Lohengrin*nsä oli suunnitella jo Wieland-veljen kuollessa. *Nürnbergin mestarilaulajat* hän ohjasi Bayreuthiin kolme kertaa ja muihin oopperataloihin kaksi kertaa. Kaksi Bayreuthin esitystä on julkaistu DVD:nä. DVD:nä on julkaistu myös vuosina 1975-1980 esitetty *Parsifal* ja vuosina 1985-1995 esitetty *Tannhäuser*. Vuonna 1970 tehdystä *Ringistä* voi käydä katsomassa pienen pätkän nettiosoitteessa http://www.youtube.com/watch?v=Rib_Ye0w-eQ. Ajoittain Wolfgang Wagner teki myös edelleen ohjauksia muihin oopperataloihin. Viimeinen näistä oli Tokioon vuonna 1997 tehty *Lohengrin*.

Vuonna 1976 Wolfgang Wagner nimettiin Bayreuthin kunniakansalaiseksi. Suomen Wagner-seuran kunniajäsenyyden hän sai 1998. Kahta vuotta myöhemmin Peter Häggblom haastatteli häntä *Wagneriaani*-lehteen. Tämän haastattelun voi lukea *Wagneriaani* numerosta 17 (syksy 2000).

Wolfgang Wagner ei koskaan puhunut englantia, vaikka hänen äitinsä Winifred oli englantilainen. Saksaa taas hän puhui vahvalla frankenin murteella, josta erityisesti ulkomaalaisten oli usein vaikea saada selvää. Hän oli naimisissa kahdesti. Hänen ensimmäinen puolisonsa oli balettianssija Ellen Drexel, jonka kanssa hän sai kaksi lasta, Evan (s. 1945) ja Gottfriedin (s. 1947). Vuonna 1976 hän meni naimisiin sihteerinsä Gudrun Mackin (o.s. Armann) kanssa. Tämän kanssa hän sai tyttärensä, Katharinan (s. 1978). Hän olisi halunnut vaimonsa Gudrunin seuraajakseen Bayreuthin festivaalien johtajaksi, mutta festivaalisäitiö ei hyväksynyt tätä. Gudrun Wagner kuoli yllättäen vuonna 2007 oltuaan sairaalassa leikkauksessa. Seuraavana vuonna Wolfgang Wagner antoi hyväksyntänsä sille, että festivaalien johtoon nousivat hänen tyttärensä Katharina ja Eva. Siegfried ja Winifred Wagnerin lapsista Verena on yhä elossa. Isosisko Friedelind kuoli vuonna 1991.

Suomen Wagner-seuralle lähetetty kiitoskortti Wolfgang Wagnerin muistamisesta.